

Trends in EU Countries]. *Finansy Ukrainy*. 2012. No. 1. P. 94–115. **10.** Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsc00001&plugin=> **11.** Derzhavna statystychna sluzhba Ukrainy: ofits. sait. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Інформація про автора

Гомон Марина Володимирівна – аспірант кафедри оподаткування Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: gomon.marina15@gmail.com).

Информация об авторе

Гомон Марина Владимировна – аспірант кафедри налогообложения Харьковського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Україна; e-mail: gomon.marina15@gmail.com).

Information about the author

M. Gomon – Postgraduate Student of Department of Taxation of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61116, Ukraine; e-mail: gomon.marina15@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
11.12.2017 р.*

JEL Classification: A23, G21

УДК 336.71:347.73

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У БАНКАХ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ І ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМ РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

**Колодізев О. М.
Плескун І. В.**

Анотація. Розглянуто теоретичні основи, роль і місце фінансового моніторингу у банках у контексті протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Розкрито сутність поняття «фінансовий моніторинг», правові аспекти здійснення фінансового моніторингу; систематизовано види операцій, що підлягають фінансовому моніторингу у банках, а також особливості його реалізації у банку. Досліджено процедуру здійснення фінансового моніторингу у банках і послідовність етапів щодо відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. Наведено результати аналізу сучасного стану фінансового моніторингу у вітчизняних банках.

Ключові слова: банк, банківська система, протидія легалізації доходів, ризик, ризик-орієнтований підхід, фінансовий моніторинг.

© Колодізев О. М., Плескун І. В., 2017

ФИНАНСОВЫЙ МОНИТОРИНГ В БАНКАХ УКРАИНЫ: СУЩНОСТЬ И ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРОБЛЕМ РЕАЛИЗАЦИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Колодизев О. Н.
Плескун И. В.

Аннотация. Рассмотрены теоретические основы, роль и место финансового мониторинга в банках в контексте противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем. Раскрыты сущность понятия «финансовый мониторинг», правовые аспекты осуществления финансового мониторинга; систематизированы виды операций, подлежащих финансовому мониторингу в банках, а также особенности его реализации в банке. Исследованы процедура осуществления финансового мониторинга в банках и последовательность этапов по отмыванию средств, полученных преступным путем. Представлены результаты анализа современного состояния финансового мониторинга в отечественных банках.

Ключевые слова: банк, банковская система, противодействие легализации доходов, риск, риск-ориентированный подход, финансовый мониторинг.

FINANCIAL MONITORING IN UKRAINIAN BANKS: THE ESSENCE AND IDENTIFICATION OF PROBLEMS OF ITS REALIZATION UNDER MODERN CONDITIONS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

O. Kolodiziev
I. Pleskun

Abstract. The article is dedicated to studying the theoretical principles, role and place of financial monitoring in banks in the context of combating money-laundering. The essence of the concept «financial monitoring», legal aspects of its implementation are revealed, the types of operations subject to financial monitoring in banks as well as features of its implementation in the bank are systematized. The procedure of financial monitoring in banks and the sequence of money-laundering stages are investigated. The analysis of modern financial monitoring in domestic banks is presented.

Keywords: bank, banking system, combating money-laundering, risk, risk-oriented approach, financial monitoring.

Постановка проблеми. Проблема протидії банківському шахрайству існує стільки ж часу, скільки існують і самі банки. Для будь-якої країни постає завдання організувати цей процес якісно та забезпечити можливість отримання внутрішньодержавної користі не тільки з точки зору самого факту визнання її світовою спільнотою як ефективного суб'єкта фінансових відносин.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної фінансової системи спостерігається недостатність дієвих механізмів, спрямованих забезпечити підвищення рівня ефективності контролю за фінансовими операціями, які підпадають під дію як обов'язкового, так і внутрішнього фінансового моніторингу.

Розвинуті країни Європейського Союзу та світу з кожним роком приділяють все більше уваги вирішенню цієї проблеми, наголошуючи, що відмивання коштів є значною загрозою глобальній безпеці та цілісності світової фінансової системи.

Статистика параметрів фінансових відносин і вітчизняна практика дослідження наявної проблеми свідчать, що основними каналами, через які злочинні доходи проникають в економіку, є саме фінансові установи, насамперед банки.

Події глобалізаційного розвитку вкотре засвідчують важливість питання забезпечення адекватного функціонування служби моніторингу за фінансовими потоками в нашій державі, яке є однією зі складових фінансової діяльності, яку здійснюють вітчизняні банки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У центрі напрацювань зарубіжних учених перебувають питання аналізу інструментів відмивання коштів та виявлення обмежень наявного механізму протидії відмивання коштів (Teichmann F.M.J., 2017) [22], встановлення зв'язку між придбанням цінностей і відмиванням коштів і дослідження дієвості заходів щодо ситуативного попередження злочинних фактів, які пов'язані з процедурами легалізації коштів (Gilmour N., 2016) [23], оцінювання та визначення рівнів ризиків клієнтів стосовно відмивання коштів у межах реалізації ризик-орієнтованого підходу (Xue Y.-W., Zhang Y.-H., 2016) [24].

Огляд теоретичних і практичних джерел свідчить про те, що дослідженню проблем фінансового моніторингу приділяється значна увага вітчизняних науковців, серед яких варто зазначити напрацювання таких наших співвітчизників, як О. Барановський, О. Бережний, А. Борисенкова, Н. Внукова, І. Дьяконова, М. Колдовський. Фундаментальною основою розвитку досліджуваної тематики є розвиток інакшних і формування новітніх технологій, використання сучасних підходів щодо визначення місця фінансового моніторингу в системі ризиків на ринках фінансових послуг, оцінки ризиків, методичного забезпечення процесу підготовки фахівців у сфері фінансового моніторингу, які активно розробляються такими ученими, як Н. М. Внукова, І. М. Чмутова, Ж. О. Андрійченко, О. В. Лебідь.

Вітчизняні учені також активно працюють у напрямку розвитку системи оцінювання та управління ризиками ВК/ФТРЗ. У роботі (Глуценко О.О., Семенов І.Б., 2014) [13] проаналізовано зв'язок тіньової економіки з результатами легалізації отриманих відповідними суб'єктами доходів, сформульовано пропозиції щодо оцінювання та моделювання ризиків у досліджуваній сфері фінансових відносин. Окремо доцільно зосередити увагу на питаннях розвитку правових аспектів з організації і впровадження моніторингових процедур, якими займалися Е. Жаровська, Е. Костюченко, Е. Кривуля, Л. Чуніхіна та інші в своїх дослідженнях з цієї проблематики.

Метою статті є розвиток теоретичних положень з організації і здійснення фінансового моніторингу у банках, визначення дієвих інструментів оцінювання ефективності роботи на етапі забезпечення протидії відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом у сучасних умовах стабілізації вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На рубежі ХХ – ХХІ ст. відмивання «брудних» грошей стало невід'ємною складовою незаконної діяльності суб'єктів економіки, головної мети діяльності злочинних організацій. При цьому у розвинутих країнах боротьба з відмиванням грошей виділена як окремий напрямок діяльності в рамках загальної концепції заходів щодо протидії міжнародній організованій злочинності.

Першим кроком у протидії цьому явищу стало визнання наприкінці 1960-х років Конгресом США того факту, що готівка виступає важливим джерелом поповнення коштів для організованої злочинності. У 1970 році у США можна вважати Закон «Про звітність з готівкових та валютних операцій», який став важливим фактором щодо посилення боротьби державної системи з відмиванням злочинних доходів [11].

Глобалізація світової економіки, впровадження сучасних фінансових та інформаційних технологій, відкриття кордонів сприяють активізації представників кримінального світу, створюють підґрунтя для формування транснаціональної злочинності, надають можливість використання послуг різноманітних фінансових установ з протиправною метою. Запровадження заходів зі створення передумов появи певних механізмів або бар'єрів повинні розглядатися як невід'ємна частина глобальної політики боротьби зі злочинністю, яка руйнує економіку та суспільство у цілому [7].

Враховуючи глобальний, транскордонний характер проведення фінансових операцій, що пов'язані з відмиванням нелегальних доходів, будь-який банк чи інша фінансова установа у будь-якій країні може стати або ланкою у відповідному ланцюгу здійснення нелегальних фінансово-господарських операцій, або ж суб'єктом стримування цієї нелегальної діяльності. З метою створення умов, коли фінансову систему буде недоцільно використовувати у злочинних цілях, важливого значення набуває не тільки факт надання фінансовими установами інформації уповноваженим державним органам, але і взаємодія з іншими фінансовими установами (у тому числі й зарубіжними) в контексті вжиття відповідних запобіжних заходів [13].

В системі створення продуктивного запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом важливим етапом є залучення всіх учасників фінансової системи до відповідної діяльності на всіх її етапах, з одночасним дотриманням умов, необхідних для збереження довіри клієнтів до фінансових установ і для продовження ефективного функціонування цих установ [23].

Створення і розвиток національної системи запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму суттєво вплинуло на професійну культуру вітчизняних фінансових установ. Реалізація дій відповідно до принципу «Знай свого клієнта» (Know your client) і розбірливість у виборі своїх ділових партнерів стали частиною професійної культури сучасних представників бізнесу здебільшого завдяки імплементації антилегалізаційних норм міжнародного права та міжнародних антилегалізаційних стандартів FATF у національному законодавстві України [13].

Переважає більшість сучасних вітчизняних фінансових установ визнають роботу із досліджуваної проблематики одним із найважливіших чинників, які впливають на зменшення уразливості фінансової установи щодо правового ризику та ризику втрати ділової репутації. Таким чином, цей вид діяльності є невід'ємною складовою системи управління ризиками будь-яких фінансових установ, перш за все – банківських, оскільки саме через них проводиться понад 90% усіх фінансових трансакцій [18].

Ще в 90-х роках Україна приєдналася до Конвенції від 08.11.1990 ЕТС № 141 «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом». У зв'язку з цим Кабмін і НБУ видали спільну постанову від 28.08.2001 № 1124, якою довели Рекомендації FATF і зобов'язали ними керуватися органи виконавчої влади, банківські та фінансові установи. Рекомендації розроблені Міжнародною комісією по боротьбі

з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом (Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF), і являють собою єдину стратегію (методи) боротьби з легалізацією злочинних коштів і фінансуванням тероризму [10].

FATF – вельми впливова структура в системі відносин на світовій арені фінансів. Ця організація не просто дає рекомендації, а контролює їх неухильне виконання різними країнами. Невиконання обов'язкових умов призводить до прямого попадання таких країн у «чорний список».

Так, FATF інформує, що фінансові системи занесених до цього списку країн не відповідають міжнародним стандартам і являють собою високий ризик для інших країн у співпраці з ними. Загроза опинитися знову в цьому списку нависла над Україною і в 2010 році. Саме така загроза і стала стимулом привести чинне вітчизняне законодавство відповідно до вимог FATF.

Реалії розвитку інтеграційних процесів підтверджують, що проблема легалізації злочинних доходів носить загальний міжнародний характер і пов'язана з такими особливо небезпечними соціальними явищами, як ведення організованої діяльності створеними злочинними угрупованнями, міжнародний тероризм і т. ін. Крім того, треба враховувати, що посилення тренду глобалізації економічних процесів у світі прогнозовано призведе до підвищення параметрів злочинів транснаціонального масштабу.

Для кожної країни створення системи протидії легалізації тіньових доходів є передусім ключовим елементом системи національної безпеки. Відмивання кримінальних доходів – це не тільки безпосередньо саме кримінальні дії, а й постійне збільшення рівня ризику на вітчизняних фінансових ринках, у тому числі й для корпоративного сектора.

Зростання активності організованої злочинності в сучасних умовах є хоча й небажаною ознакою, однак залишається неминучою складовою глобальної економіки та фінансів. Глобалізація ринків і фінансових потоків поєднується з феноменом їх віртуалізації, в основі якої лежать щоденні технологічні досягнення, зростання частки електронних грошей у розрахунках, інтернет-трейдинг, інтернет-банкінг, мобільні фінансові послуги тощо. Ми живемо у світі, у якому мільйонні суми долають тисячі кілометрів менш, ніж за 50 мілісекунд, а близько чотирьох трильйонів доларів циркулюють по земній кулі щодобово (глобальний ринок FOREX), в тринадцять разів перевищуючи загальний показник річного обсягу світового виробництва. З огляду на вказане, доходи від нелегальної діяльності, одержані в Україні, можуть переміститися через низку тихоокеанських і карибських офшорних юрисдикцій у Нью-Йорк, а далі – в Лондон і Швейцарію [13].

За переконанням провідних фахівців із вивчення цієї проблеми, сучасні масштаби можливостей тих, хто професійно займається відмиванням коштів, необмежені. Слід розуміти, що вирішення цього складного завдання постає певним викликом як для правоохоронної системи, так й для абсолютно усіх фінансових установ [16]. Світова фінансова інтеграція вплинула на перерозподіл фінансових інструментів, а саме: у світі дедалі меншим стає обіг готівкових коштів, і бурхливо розвивається обіг безготівкових коштів. Таким чином, злочинці, які отримують свої величезні прибутки готівкою, змушені, аби позбутися підозр щодо їх джерел, інтегрувати свої фонди в легальну фінансову систему. Момент позбавлення готівкової маси є невід'ємною частиною процесу відмивання грошей [8].

Типовий механізм відмивання злочинних коштів принципово включає послідовність таких етапів реалізації певних дій (процедур) так, як це продемонстровано на рис. 1.

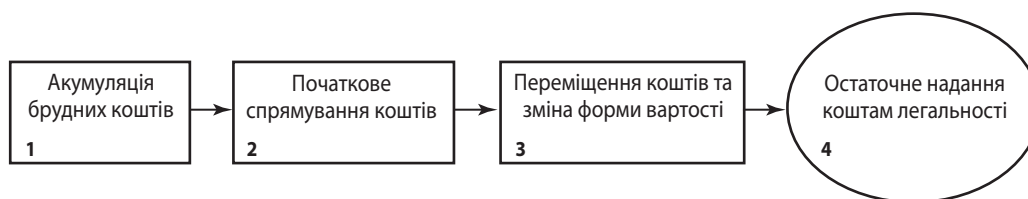

Рис. 1. Послідовність етапів реалізації дій щодо відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом

Консолідовані «брудні кошти» потрапляють до каналів фінансової системи країни через процедуру акумуляції їх в певному банку (фінансовій установі). Далі відбувається маскування джерела їх походження. Можливо, як варіант, з них видається кредит фіктивній компанії, яка нібито оплачує послуги іншої компанії – кінцевого елемента розшарування. В результаті придбання цінних активів здійснюються фінансові операції або інвестиції у реальний сектор економіки, що в подальшому дозволяє «злочинним коштам» набувати статусу легальності.

На *першому етапі* – розміщення – може реалізовуватись шляхом депонування коштів у банках або розміщення активів в інших типах фінансових установ, злочинно отримані доходи (передусім – готівка) перетворюються на ліквідні активи у формі валюти, цінних паперів, нерухомості тощо, а також фізично переміщуються від їх істинних джерел походження (часто за межі країни). На першому етапі широко використо-

вуються такі фінансові установи, як: банки, страхові компанії, фінансові компанії, інвестиційні компанії тощо. Етап розміщення значних сум готівки є найбільш «слабкою» ланкою у процесі відмивання коштів, оскільки отримані гроші найлегше виявити саме на цьому етапі. Саме з цього часу вони можуть потрапити в поле зору правоохоронних органів і є максимально вразливими при перевірці їх походження.

Другим етапом легалізації є розшарування, коли відбувається трансформація злочинно набутих доходів у різноманітні активи та їх подальше розсіювання з метою маскуванню реальних джерел походження капіталів. Зміст процедур цього етапу може включати такі операції, як переказ депонованої готівки та її переведення в інші фінансові інструменти (цінні папери, дорожні чеки тощо), поштові перекази, електронні платежі через Інтернет, інвестиції в нерухомість та легальний бізнес (особливо в сферу туризму та відпочинку), перепродаж товарів високої цінності та фінансових інструментів.

Під час розташування використовується типовий інструмент, такий як підставні компанії, зареєстровані в офшорних зонах.

Надзвичайно складно виявити фінансові операції з ознаками відмивання завдяки використанню численних договорів прикриття та гранично малого строку діяльності підставних фірм.

Заключним етапом процесу легалізації є інтеграція. На цьому етапі гроші отримують легальне джерело походження та інвестуються в легальну економіку, щоб у правоохоронних органів не виникло підозр стосовно законності їх походження.

На рис. 2 систематизовано основні методи інтеграції «брудних» коштів.

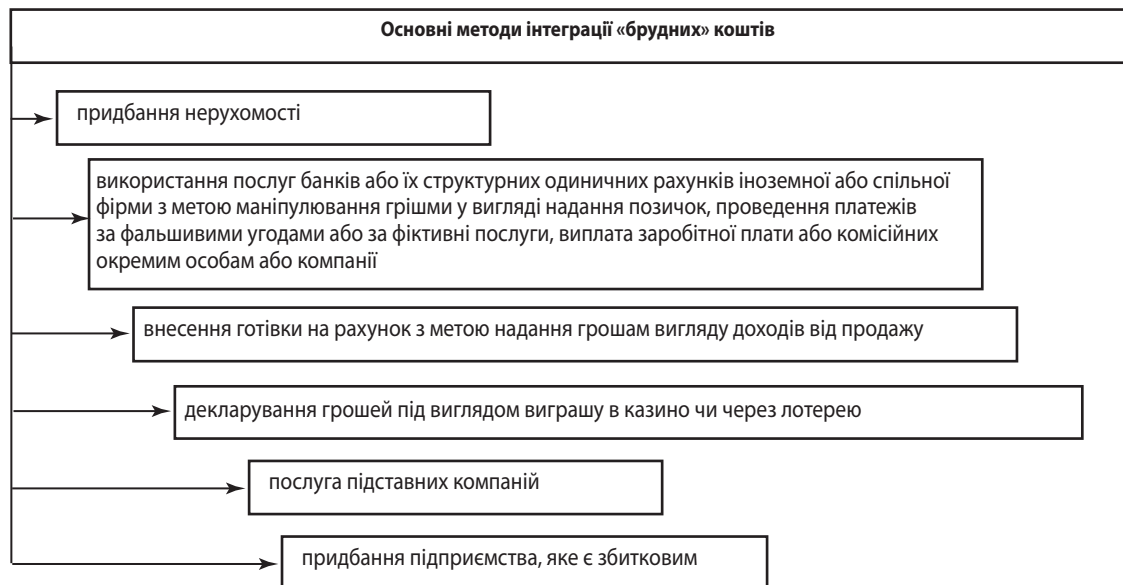

Рис. 2. Систематизація основних методів інтеграції «брудних» коштів

Функціонування економічних агентів у напрямку «виведення з тіні» брудних коштів на практиці не обов'язково включає всі перераховані етапи, а може завершитися як на першому, так і на другому етапі. Зазвичай зв'язок між послідовними етапами є настільки тісний, що розмежувати їх просто неможливо. Зобов'язання держави щодо здійснення ефективної протидії цьому процесу безпосередньо втілюються у відповідних законодавчих і нормативно-правових актах.

Як і інші члени світової спільноти, Україна активно вживає заходів щодо запобігання легалізації грошей, набутих злочинним шляхом. Тому зрозумілим є прагнення вітчизняних законодавців створити необхідну та відповідну нормативну базу на виконання вимог світового співтовариства в напрямку протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом [11].

В Україні основним нормативно-правовим актом, який регулює питання протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [5].

Можна вважати певним девізом, що увесь світ дійшов згоди у тому, що боротьба з відмиванням грошей, набутих злочинним шляхом, у банківському секторі економіки – справа виняткової ваги [17].

Банківський бізнес, як і будь-який вид економічної діяльності, підкоряється загальним законам ринку і є вразливим щодо численних загроз і ризиків. Протидія уповноважених структур процесу виведення бруд-

них коштів у законну площину присутності на ринку є завданням не тільки банківського сектора. Проте саме банкам притаманний найвищий ризик того, що їх можуть використовувати як основних гравців у процесі їх легалізації. Адже банки посідають центральне місце у фінансовій системі, тому всі схеми відмивання грошей з ними пов'язані. При цьому банківський сектор стає все більш привабливим не лише для традиційних, але й віртуальних схем, внаслідок впровадження фінансових інновацій та інтенсифікації електронних грошових розрахунків [10].

Підтвердженням цьому є поява криптовалют. Криптовалюта – це віртуальна грошова одиниця. Вона не контролюється жодним банком, у неї немає купюр і банкнот, а всі транзакції проводяться тільки в інтернеті і доступні у відкритому вигляді. На даний момент у світі існує більше двох тисяч криптовалют, найпопулярніші з них – Bitcoin (біткойн) і Ethereum (ефіріум). У нинішній час криптовалюти – це «подарунок» для злочинців які мають величезне бажання щодо збереження влади над своїми грошима. Працюють віртуальні грошові одиниці на основі технології Blockchain. Blockchain – це публічний реєстр або база даних, яка зберігається одночасно на безлічі комп'ютерів і містить всю інформацію про транзакції тієї чи іншої криптовалюти. Технологія Blockchain дозволяє створити та забезпечити стабільні записи в обліковому журналі фактів здійснення операцій з будь-якими активами.

Національний банк України (НБУ) є центральним державним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України [1], Законом України «Про Національний банк України» [2] та іншими законами України [3; 4]. Однією із функцій НБУ є банківське регулювання. Ця функція полягає саме у створенні дієвої системи норм, що регулюють визначені аспекти діяльності банків [14].

Враховуючи визначення ризику як несприятливу подію, імовірність чи загрозу втрати економічними агентами частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення додаткових витрат у результаті здійснення певного виду діяльності, можна розглядати його в аспекті використання банків із метою легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, як імовірність виявлення чи невиявлення фінансової операції, яка потенційно може бути пов'язана з їх легалізацією і в перспективі може негативно впливати на фінансове становище банківської установи [13].

З метою нормативного обґрунтування потреби впровадження терміна «ризик легалізації» у діяльність банківських установ у червні 2007 року на пленарному засіданні FATF був затверджений «Посібник з питань підходу, заснованому на оцінці ризику, в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму». Важливість цього документа доводить той факт, що уперше в історії FATF посібник було розроблено за участі як державного, так і приватного секторів [25].

Розробка основ підходу до організації ПВК/ФТ на основі оцінки ризиків розпочалася під егідою FATF ще у 2005 р. Згідно із зазначеним підходом країни повинні визначити, оцінити та зрозуміти ризики відмивання коштів і фінансування тероризму, з якими вони стикаються, а потім реалізовувати відповідні заходи для зниження цих ризиків. Головна цінність такого підходу полягає у тому, що він базується на оцінці ризиків, дозволяє країнам у рамках вимог FATF розробити комплекс заходів із метою ефективного використання своїх наявних ресурсів й у подальшому забезпечувати попереджувальні дії, які відповідають визначеному характеру ризиків. Важливим моментом є те, що визначені ресурси повинні бути спрямовані відповідно до пріоритетів таким чином, щоб найбільш значущим ризикам була приділена найбільша увага [7].

Зокрема, Групою з розробки фінансових засобів боротьби з відмиванням коштів (FATF) розроблено «Стратегії оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму», що були опубліковані в липні 2008 року [11].

Загалом розгляд наявних на сьогодні методик оцінки ризику відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму дозволяє дійти висновку, що зазвичай виділяють три його складові:

- 1) ризик країни;
- 2) ризик клієнта;
- 3) ризик послуги.

Зазначені типи ризику у своїй сукупності формують ризик використання послуг банків для легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму. При цьому найбільш розповсюдженою є практика оцінки ризику країни та ризику, який становить конкретний клієнт для фінансової установи. Оцінювання ризику країни повинно базуватися на поінформованості працівників банку, що відповідають за фінансовий моніторинг, щодо всіх ризикових країн і територій, а також наявних систем протидії відмиванню грошей, наглядових структур та існування у тій чи іншій країні системи оцінювання ризиків [18].

Чинне законодавство визначає «фінансовий моніторинг» як сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [5].

Здійснює цей контроль спеціальний державний орган – служба фінансового моніторингу, а обов'язки фіксувати дані і передавати в цю службу покладаються на фінансові установи країни, в першу чергу – банки. Банківська сфера завдяки різноманітності асортименту фінансових послуг і видів фінансових інструментів, клієнтської бази та акумуляції залучених коштів, є привабливим об'єктом для застосування шахрайських схем. Варто зауважити, що злочинна діяльність при проведенні кредитних, депозитних, розрахункових операцій у більшості випадків здійснюється за участю відповідних співробітників банку, зокрема посадових осіб банківських установ.

Статистика поданих запитів підтверджує, що саме банки є основним джерелом надходження інформації про здійснення фінансових операцій, які обов'язково підлягають фінансовому моніторингу. Існують два основних види фінансового моніторингу: обов'язковий і внутрішній [5]. Узагальнення досвіду реалізації такого роду операцій дозволяє систематизувати послідовність дій, за якими здійснюється фінансовий моніторинг у банках. Класифікацію видів фінансового моніторингу наведено на рис. 3.

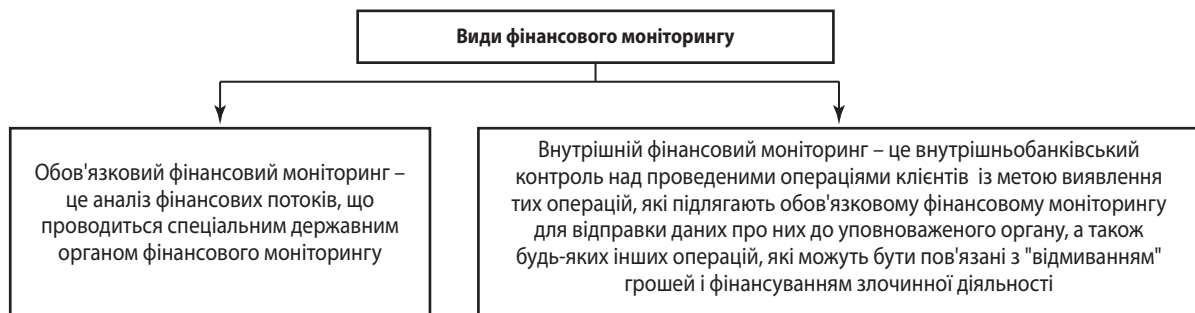

Рис. 3. Класифікація видів фінансового моніторингу

Сутність етапів процесу фінансового моніторингу, зміст їх процедур полягає в тому, що банк на початковому етапі вивчає операцію клієнта і за наявності певних сумнівів у її законності, економічній доцільності додатково вимагає від клієнта пояснень і підтверджуючих документів. За наявності ситуації, коли відповідні підтверджуючі документи не будуть надані в достатньому обсязі або представлені додаткові документи не дозволять переконати співробітника банку в законності й обґрунтованості операції, така операція не буде виконана, а від відповідальної особи в банку буде вимагатися подати необхідні відомості про учасників угоди до відповідальної служби Державному фінансовому моніторингу [8].

Після того, як уповноважений орган фінансового моніторингу отримує та вивчає звітність, якщо у нього виникають підозри про причетність якоїсь операції до легалізації злочинних доходів або фінансуванню тероризму, запитують в банку додаткову інформацію (дані документів клієнта або самі документи), яку банк їм надає або запитує у клієнта. Далі за необхідності проводиться перевірка клієнта, інших його операцій, і в разі, якщо виявлена злочинна схема, – затримання і подальші слідчі та судові процедури.

У перелік операцій, які підлягають державному фінансовому моніторингу в обов'язковому порядку, «...відносяться будь-які фінансові операції за рахунком фізичної особи в банківській установі, якщо сума, на яку вони здійснюються, дорівнює чи перевищує 150 000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150 000 гривень» [5]:

- покупка або продаж іноземної валюти;
- зняття з рахунку готівки або внесок готівки на рахунок з подальшим перерахуванням;
- покупка цінних паперів, переведення в готівку іноземного чека на пред'явника, обмін банкнот одного номіналу на інший;
- покупка або переведення в готівку дорожніх чеків;
- виплата страхового відшкодування або внесення страхової премії;
- зарахування або переказ коштів із країн / у країни, що входять до переліку країн, які не виконують вимоги FATF – міжурядової організації, що займається протидією легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (зокрема – це офшори);
- відкриття депозиту на пред'явника або на користь третьої особи, перерахування коштів на депозит за кордон або зарахування повернення депозиту з-за кордону;
- виплата вигравів у лотерею, грошових призів, внесення коштів для участі в азартній грі, надання або отримання безвідсоткових позик, отримання або перерахування благодійної допомоги; деякі інші операції.

Етапи та порядок процедур щодо здійснення фінансового моніторингу в банку в узагальненому вигляді наведено на рис. 4.

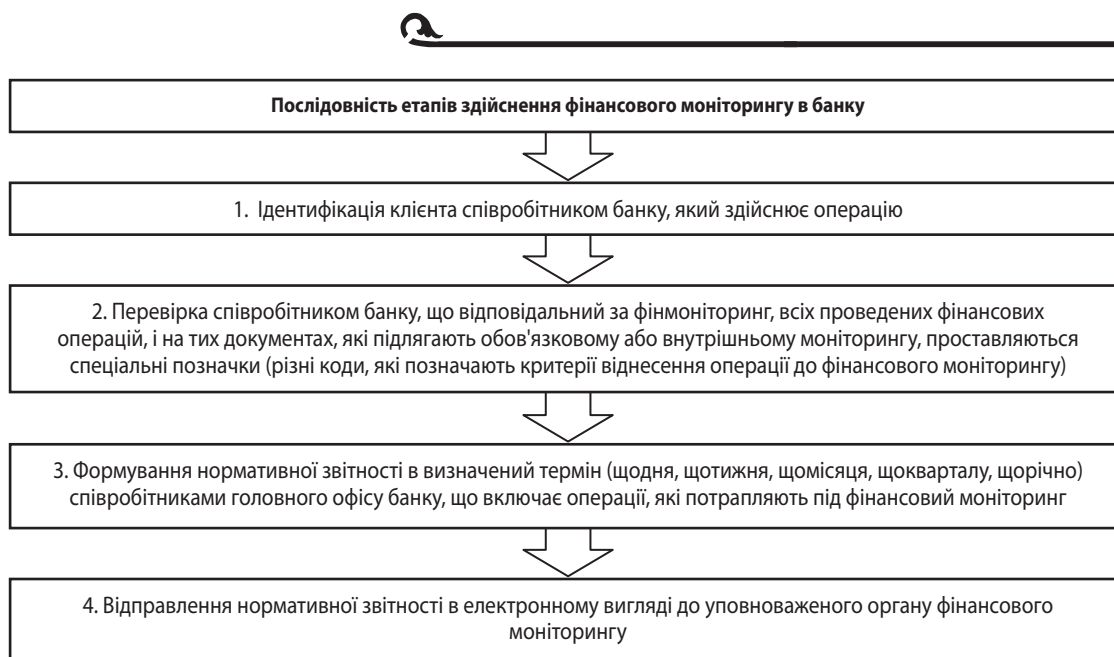

Рис. 4. Порядок здійснення фінансового моніторингу в банку

Особлива увага приділяється операціям на будь-яку суму, якщо вони здійснюються особою або на користь особи (фізичної або юридичної), що входить у список осіб і організацій, причетних до тероризму й екстремізму.

Внутрішньому фінансовому моніторингу в банку в обов'язковому порядку підлягають такі операції, наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні типи підозрілих операцій клієнтів банків та їх ознаки

Ознака	Характеристика змісту підозрілих операцій клієнтів
Відсутність економічної доцільності	фінансової операції чи багато пов'язаних між собою фінансових операцій, що не мають очевидного економічного сенсу або очевидної законної мети, або носять заплутаний або незвичний характер
Невідповідність основній діяльності	невідповідність фінансової операції характеру та змісту діяльності клієнта
Регулярність підозрілих операцій	виявлення фактів неодноразового проведення фінансових операцій, характер яких дає підстави вважати, що метою їх здійснення є уникнення процедур обов'язкового фінансового моніторингу або ідентифікації
Стандартний перелік порушень	будь-які операції, якщо у суб'єкта фінансового моніторингу виникають підозри, що вони можуть бути пов'язані з легалізацією злочинних доходів і фінансуванням тероризму

Відповідно до вимог Закону, у разі якщо фінансова установа не зробила дій щодо такого роду клієнтів, чий операції підлягають фінансовому моніторингу, спеціально уповноважений орган має право застосувати відповідні санкції.

Щодо сучасного стану процедур фінансового моніторингу можна відзначити факт, що з травня 2017 року почала діяти постанова НБУ № 42, що передбачає зміни до положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Згідно з цією Постановою визначення «оцінка фінансового стану» та «ризик-орієнтований підхід» набули нового змісту [6].

Під оцінкою фінансового стану слід розуміти узагальнення та аналіз банками «...інформації / документів з метою забезпечення встановлення достатності / недостатності реальних фінансових можливостей клієнта проводити (ініціювати) фінансові операції на відповідні суми. Ризик-орієнтований підхід – це визначена банком система з управління ризиками легалізації кримінальних доходів / фінансування тероризму та вжиття ним відповідних заходів у спосіб та обсяги, які забезпечують ефективну мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня» [6].

Відповідно до передбачених нормативних змін на рис. 5 наведено ключові аспекти здійснення банками фінансового моніторингу.

У нинішній час банки зобов'язані вимагати документальне підтвердження джерел походження коштів клієнтів, окрім первинної процедури ідентифікації, перевірки паспорту та ідентифікаційного коду. Таких дій

вимагає ризик-орієнтований підхід, який передбачає відповідну перевірку не лише на етапі встановлення ділових відносин, а й протягом всього періоду обслуговування клієнта в банку.

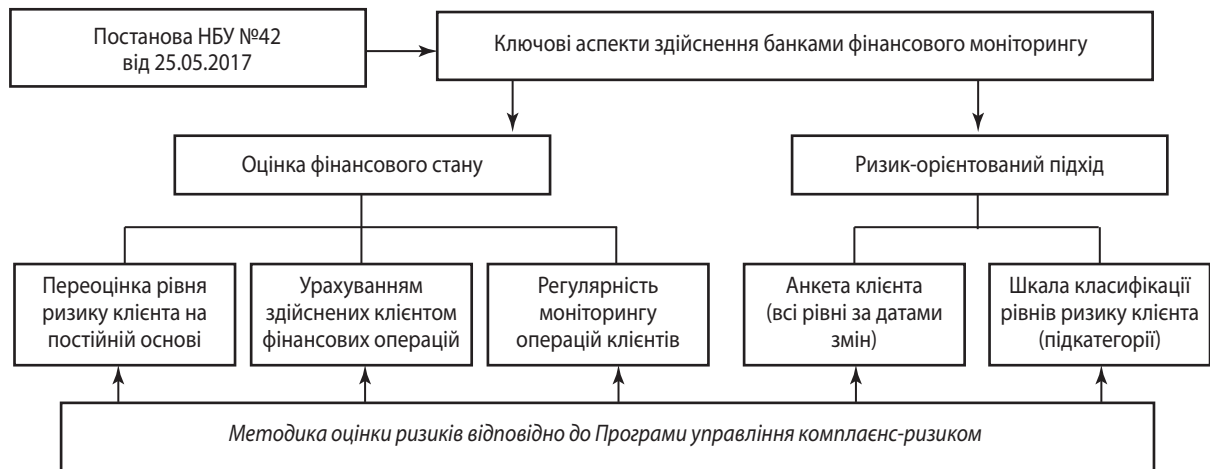

Рис 5. Ключові аспекти здійснення банками фінансового моніторингу

Така система заходів є необхідною, щоб не допустити операції, які не відповідають виду діяльності клієнта або ж вони не відповідають його розміру легальних доходів, якщо такий клієнт не зможе надати додаткові документи, що підтверджують походження його статків, банк не має права допустити відповідну операцію. Слід не залишати питання про незрозуміле джерело походження цих коштів.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» надає певний правовий інструментарій ліквідації банків за прискореною процедурою за відмивання грошей або ж за невиконання належних заходів банками щодо запобігання їх відмиванню [5].

В умовах сьогодні НБУ має можливість виводити такі банки з ринку навіть без етапу віднесення до категорії проблемних.

Протягом 2016 року НБУ через порушення законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, за результатами перевірок застосував до банків такі заходи впливу:

- двадцять вісім письмових застережень;
- двадцять вісім штрафів на загальну суму 9321022.52грн, які сплачені в повному обсязі;
- одне обмеження окремих видів здійснюваних банком операцій;
- одне зупинення окремих видів здійснюваних банком операцій;
- тимчасове, до усунення порушення, відсторонення двох посадових осіб банку від займаних посад;
- чотири рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банків [21].

Аналіз статистики виявлених порушень у діяльності банків у сфері фінансового моніторингу дозволяє систематизувати основні порушення, наведені на рис. 6 [21].

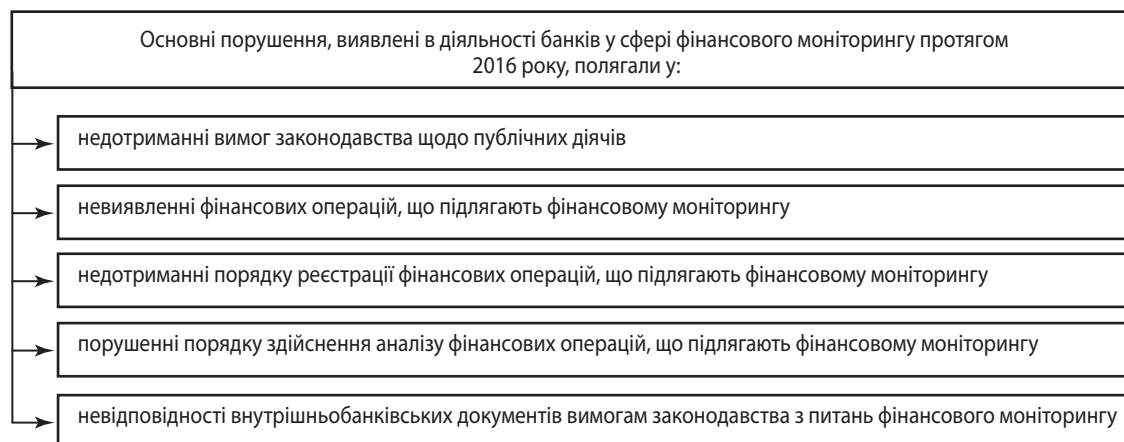

Рис. 6. Систематизація основних порушень у діяльності банків у сфері фінансового моніторингу протягом 2016 р.

Слід зазначити, що в сучасних умовах господарювання стан боротьби з відмиванням коштів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення через банківську систему України є найгірший на сході країни. Ця ситуація пов'язана з проведенням АТО. Ситуація на сході України вимагає застосування адекватних заходів з забезпечення дієвого контролю за фінансовими потоками. Одним із основних напрямів діяльності системи протидії відмиванням коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення має бути виявлення та блокування виявлених каналів фінансової підтримки терористичних і сепаратистських організацій (економічна блокада). Фінансування тероризму надає перспективу для здійснення терористичних актів та відповідної підготовки терористів.

До основних інструментів реалізації досліджуваних процедур у схемах фінансування тероризму можна віднести :

- використання благодійних організацій;
- надання фінансової допомоги;
- підставні особи;
- купівля товарів на тимчасово окупованій території.

Метою реалізації певної схеми фінансування протиправної діяльності залишається надійне та прозоре фінансове забезпечення одержувача коштів. При цьому доречним є забезпечення умови із мінімального привертання уваги фінансового посередника до здійснення фінансової операції.

Аналіз статистики досліджуваної проблематики підтверджує правомірність отриманих висновків про необхідність активізації роботи з підвищення якості фінансового моніторингу, а також суспільної свідомості в бік високої громадянської відповідальності і правосвідомості кожного члена суспільства, запровадження механізмів і практичні рекомендації до пошуку моделей оцінки, контролю та ефективного управління ризиками для забезпечення протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Висновки. Створена в Україні система фінансового моніторингу функціонує з метою реалізації головного завдання – ефективного застосування механізмів і інструментів протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Від якості організації процесу моніторингу в банківській системі залежить стан і дієвість інструментів моніторингу в Україні в цілому. Суспільство все більше розуміє те, що фінансова глобалізація і тісно пов'язані з нею ризики легалізації злочинних доходів вимагають посилення відповідальності всіх учасників фінансової системи.

Проникнення злочинних доходів у національні фінансові системи в цей час є об'єктом пильної уваги світової спільноти. Серед складових світової фінансової системи саме банківський сектор приваблює значну частку нелегальних грошових ресурсів з їх подальшою легалізацією, які згодом спрямовуються на підтримку терористичних угруповань або входять до законного грошового обігу визначеними каналами. До такого ефективного механізму забезпечення протидії можна вважати запровадження в дію і безумовне виконання правил «знай свого клієнта». Його застосування дозволить отримати гарантії того, що банк, який володіє відомостями про своїх клієнтів, з меншою імовірністю може стати обраним каналом для переказу брудних коштів злочинних організацій.

Банк, що високо оцінює свою репутацію, повинен працювати відповідно до кращих міжнародних стандартів, завжди дотримуватися законів. Як показує світова практика, банки, причетні до сумнівних видів діяльності та легалізації злочинних доходів, зіткнулися з проблемою не тільки фінансових втрат, але і з відкликанням банківської ліцензії та ліквідацією.

Розвиток і поява інноваційних технологій підтверджують необхідність *удосконалення практичних рекомендацій щодо пошуку моделей оцінки, контролю та ефективного управління ризиками для забезпечення протидії легалізації «брудних коштів», формування власних адаптивних моделей ризик-контролю із застосуванням мережевих схем для запобігання залучення банків до участі в них, створення умов для впорядкування нормативно-правового забезпечення і стандартизації процедур впровадження ризик-орієнтованого підходу на основі їх автоматизації та забезпечать можливості для продукування нових знань та їх поширення, а також підготовки фахівців у сфері фінансового моніторингу.*

Література: 1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. 2. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. 3. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. 4. Про інноваційну діяльність: Закон України від 02.10.2011 № 3715 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20120508>. 5. Про запобігання та протидію легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 28.11.2002 № 249-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/249-15>.

6. Про затвердження Змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Національного банку України від 25.05.2017 № 42 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-17>.

7. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2014. 292 с.

8. Дмитров С. О., Діденко С. В., Медвідь Т. А. Фінансовий моніторинг у банку: навч. посіб. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. А., 2014. 266 с.

9. Коваленко В. В., Дмитров С. О., Єжов А. В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 112 с.

10. Дмитренко М. Г. Легалізація кримінальних доходів та фінансування тероризму: сучасні економічні аспекти і вплив на розвиток банків: монографія. Київ: УБС НБУ, 2014 302 с.

11. Дмитров С. О., Меренкова О. В., Медвідь Т. А., Ващенко О. М. Оцінка та управління ризиком використання послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в комерційному банку: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2010. 114 с.

12. Суэтин А. А. Макроэкономические последствия отмывания денег. *Вопросы экономики*. 2001. № 10. С. 126–130.

13. Глущенко О. О., Семеген І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія. Київ: УБС НБУ, 2014. 386 с.

14. Організація контролю в банку: навч. посіб./уклад. І. В. Белова. Суми: Університет. кн., 2009. 301 с.

15. Фінанси в трансформаційній економіці України: навч. посіб./за ред. М. І. Крупки. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 614 с.

16. Фінансова безпека банківської діяльності: навч. посіб. для самост. вивч. дисц. «Безпека банків»/укл.: С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар. Суми: УАБС НБУ, 2010. 112 с.

17. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання/за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2011. 31 с.

18. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. URL: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/792/1361363780.pdf.

19. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: [http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160415/zvit_2015%20\(2\).pdf](http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160415/zvit_2015%20(2).pdf).

20. Большая экономическая библиотека. URL: <http://www.economics.com.ua>.

21. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

22. Teichmann F. M. J. Twelve methods of money laundering. *Journal of Money Laundering Control*. 2017. Vol. 20 Issue 2. P. 130–137, DOI: 10.1108/JMLC-05-2016-0018.

23. Gilmour N. Preventing money laundering: a test of situational crime prevention theory. *Journal of Money Laundering Control*. 2016. Vol. 19. Issue 4. P. 376–396, DOI: 10.1108/JMLC-10-2015-0045.

24. Xue Yao-Wen, Zhang Yan-Hua Research on money laundering risk assessment of customers – based on the empirical research of China. *Journal of Money Laundering Control*. 2016 Vol. 19. Issue 3. P. 249–263.

25. Guidance on the risk – based approach to combating money laundering and terrorist financing. High level principles and procedures // FATF/OECD. 2007, June. URL: www.fatf-gafi.org.

References: **1.** Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 No. 254k/96-VR // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Pro Natsionalnyi bank Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 No. 679-XIV // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

3. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 No. 2121-III // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

4. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 02.10.2011 No. 3715 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20120508>.

5. Pro zapobihannia ta protydyii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, abo finansuvanniu teroryzmu: Zakon Ukrainy vid 28.11.2002 No. 249-IV // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/249-15>.

6. Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro zdiisnennia bankamy finansovoho monitorynhu: Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy vid 25.05.2017 No. 42 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-17>.

7. Yehorycheva S. B. Orhanizatsiia finansovoho monitorynhu v bankakh: navch. posib. Kyiv: Tsentri uchb. lit., 2014. 292 p.

8. Dmytrov S. O., Didenko S. V., Medvid T. A. Finansovyi monitorynh u banku: navch. posib. Cherkassy: Vyd. Chabanenko Yu. A., 2014. 266 p.

9. Kovalenko V. V., Dmytrov S. O., Yezhov A. V. *Mizhnarodnyi dosvid u sferi zapobihannia ta protydyii vidmyvanniu dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, ta finansuvanniu teroryzmu*: monohrafiia [International Experience in the Field of Prevention and Counteraction to Laundering of Proceeds from Crime and Terrorist Financing: monograph]. Sumy: UABS NBU, 2007. 112 p.

10. Dmytrenko M. H. Lehalizatsiia kryminalnykh dokhodiv ta finansuvannia teroryzmu: suchasni ekonomichni aspekty i vplyv na rozvytok bankiv: monohrafiia [Legalization of Criminal Income and Terrorist Financing: Current Economic Aspects and Impact on the Development of Banks: monograph]. Kyiv: UBS NBU, 2014 302 p.

11. Dmytrov S. O., Merenkova O. V., Medvid T. A., Vashchenko O. M. *Otsinka ta upravlinnia ryzykom vykorystannia posluh dlia lehalizatsii kryminalnykh dokhodiv abo finansuvannia teroryzmu v komertsiiinomu banku*: monohrafiia [Assessment and Management of the Risk of Using Services for the Legalization of Criminal Incomes or Terrorist Financing in a Commercial Bank: monograph]. Sumy: UABS NBU, 2010. 114 p.

12. Suetin A. A. *Makroekonomicheskiye posledstviya otmyvaniya deneg* [Macroeconomic Consequences of Money Laundering]. *Voprosy ekonomiki*. 2001. No. 10. P. 126–130.

13. Hlushchenko O. O., Semehen I. B. *Antylegalizatsiinyi finansovyi monitorynh: ryzyk-orientovanyi pidkhid*: monohrafiia [Anti-Legal Financial Monitoring: Risk-Oriented Approach: monograph]. Kyiv: UBS NBU, 2014. 386 p.

14. Orhanizatsiia kontroliu v banku: navch. posib./uklad. I. V. Bielova. Sumy: Universytet. kn., 2009. 301 p.

15. Finansy v transformatsiinii ekonomitsi Ukrainy: navch. posib./za red. M. I. Krupky. Lviv: Vyd. tsentr LNU im. Ivana Franka, 2007. 614 p.

16. Finansova bezpeka bankivskoi diialnosti: navch. posib. dlia samost. vyvch. dysts. «Bezpeka bankiv»/ukl.: S. M. Poberezhnyi, O. L. Plastun, T. M. Bolhar. Sumy: UABS NBU, 2010. 112 p.

17. Tinova ekonomika v Ukraini: masshtaby ta napriamky podolannia/za red. Ya. A. Zhalila. Kyiv: NISD, 2011. 31 p.

18. Aktualni metody i sposoby lehalizatsii (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, ta finansuvannia teroryzmu. URL: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/792/1361363780.pdf.

19. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy. URL: http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160415

/zvit_2015%20(2).pdf. **20.** Bolshaya ekonomicheskaya biblioteka. URL: <http://www.economics.com.ua>. **21.** Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy. URL: <http://www.bank.gov.ua>. **22.** Teichmann F. M. J. Twelve methods of money laundering. *Journal of Money Laundering Control*. 2017. Vol. 20 Issue 2. P. 130–137, DOI: 10.1108/JMLC-05-2016-0018. **23.** Gilmour N. Preventing money laundering: a test of situational crime prevention theory. *Journal of Money Laundering Control*. 2016. Vol. 19. Issue 4. P. 376–396, DOI: 10.1108/JMLC-10-2015-0045. **24.** Xue Yao-Wen, Zhang Yan-Hua Research on money laundering risk assessment of customers – based on the empirical research of China. *Journal of Money Laundering Control*. 2016 Vol. 19. Issue 3. P. 249–263. **25.** Guidance on the risk – based approach to combating money laundering and terrorist financing. High level principles and procedures // FATF/OECD. 2007, June. URL: www.fatf-gafi.org.

Інформація про авторів

Колодізев О. М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця, (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна).

Плескун І. В. – аспірант кафедри банківської справи Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: inna.pleskun1993@gmail.com).

Информация об авторах

Колодизев О. Н. – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой банковского дела Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина).

Плескун И. В. – аспирант кафедры банковского дела Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: inna.pleskun1993@gmail.com).

Information about the authors

O. Kolodiziev — D.Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Banking of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine).

I. Pleskun — Postgraduate Student, Department of Banking of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: inna.pleskun1993@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
18.12.2017 р.*

JEL Classification: Q20; Q28, Q40, Q42, Q43

УДК 620.9(477)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКІВ

**Гнедіна К. В.
Петраков Я. В.
Ющенко Н. Л.**

Анотація. Розглянуто тенденції розвитку альтернативної енергетики в Україні в контексті модернізації енергетичних ринків. Встановлено, що частка відновлюваної енергії у загальному обсязі виробництва та споживання енергії залишається незначною, проте відбувається її поступове зростання. Обґрунтовано, що розвиток технологій та масштабування ринків знижує обсяг початкових інвестицій та ціну виробництва електроенергії з енергії сонця, що сприяє зростанню потужностей сонячної енергетики (зокрема за рахунок доступності); а динамічне та своєчасне удоскона-

© Гнедіна К. В., Петраков Я. В., Ющенко Н. Л., 2017